

Generálmajor Josef Buršík

* 11. 9. 1911 Starý Postřekov

† 30. 6. 2002 Northampton, Velká Británie

PERSONÁLIE

Vojenské rozhledy, 2013, roč. 22 (54), č. 2, s. 219–223, ISSN 1210-3292

Hovoří-li se o perzekuci důstojnického sboru čs. armády po únoru 1948, vybaví se každému většinou osudy našich letců z Velké Británie nebo příslušníků československé samostatné obrněné brigády od Dunkerque. Jen málokdo si totiž dokáže představit, že pro komunistický totalitní režim představovali stejné nebezpečí i ti příslušníci naší armády, kteří bojovali za svobodu Československa na východní frontě. Přitom i proti nim bylo postupováno se stejnou brutalitou a nenávisť jako proti těm, kdo se vrátili ze Západu. Důvod byl prostý. Prokázali činy, že jsou připraveni za všech okolností bojovat proti nesvobodě a útlaku, a navíc během svého pobytu v SSSR dokonale poznali, co je to komunismus. Patřil mezi ně i Josef Buršík, jeden z hrstky našich vojáků, kteří byli vyznamenáni Zlatou hvězdou hrdiny Sovětského svazu.



Později o tom vypravoval: „*Za svého pobytu v Sovětském svazu jsem se nejen já, ale téměř všichni Čechoslováci přesvědčili, jak velký rozdíl je mezi tím, co komunisté hlásají, a jak si v praktickém životě počínají. Přesvědčil jsem se o tom, že ruský člověk není svobodným člověkem, že není svým pánem a že musí, to zdůrazňuji, bezpodmínečně poslouchat příkazy komunistické strany... V letech, kdy jsme my, českoslovenští vojáci, žili v Sovětském svazu, jsme mnohokrát hovořili o komunistické politice a vždy jsme se shodli na tom, že až přijdeme domů, uspořádáme si své hospodářství a politické poměry po svém. Svobodně a demokraticky.*“

Josef Buršík se narodil ve Starém Postřekově na Domažlicku. Byl tedy Chod, a také se k tomu po celý svůj život hrdě hlásil. Po ukončení měšťanské školy v Domažlicích vystudoval dva ročníky nižší státní průmyslové školy v Plzni a našel si zaměstnání jako stavební asistent u firmy Kuželka v Klenčí. Zde pracoval nepřetržitě až do října 1933, kdy nastoupil vojenskou prezenční službu u plzeňského pěšího pluku 18. Po jejím skončení byl nějakou dobu bez práce, protože se Československo stále ještě potýkalo s následky světové hospodářské krize. Nakonec se mu opět podařilo nalézt místo v oboru, a to navíc při stavbě zařízení, která byla určena pro obranu Československa. Plzeňská firma Ing. Václav Střebický ho totiž zaměstnala jako stavebního asistenta při budování stálého opevnění na Náchodsku.

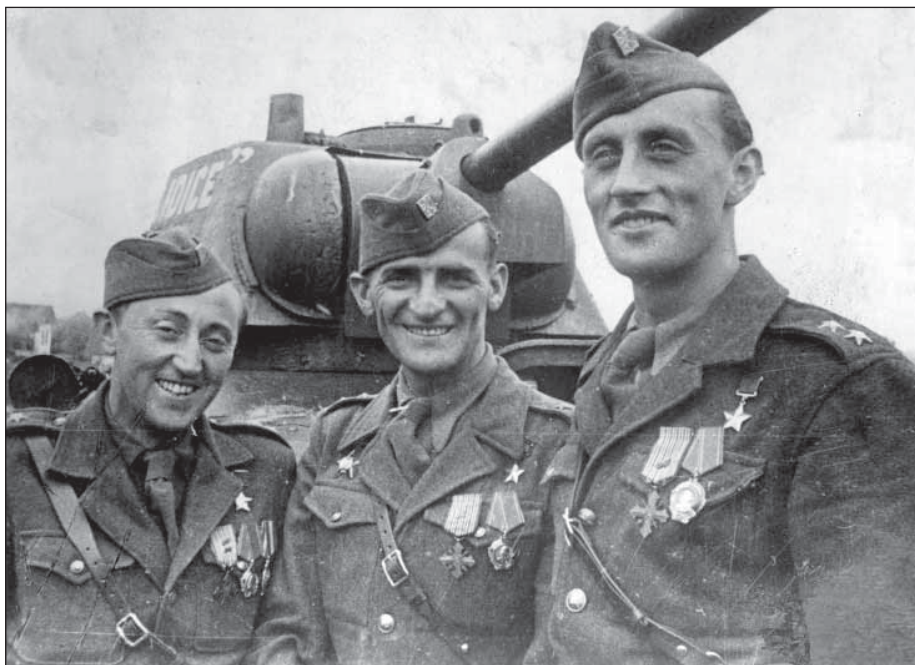
Mezinárodní situace se však zhoršovala obrovskou rychlostí a přišel podzim 1938. Po vyhlášení všeobecné mobilizace se Josef Buršík ihned hlásil u svého pluku v Plzni a byl nasazen jako velitel čety v pohraničním úseku kdesi mezi Chebem a Falknovem (dnes Sokolov). Namísto rozkazu k obraně však přišel rozkaz ke kapitulaci. Pro Josefa Buršíka měly tehdejší události dvojnásob hořkou příchut'. V oblastech odstoupených bez boje nacistickému Německu byla totiž i jeho ryze česká rodná obec. Po demobilizaci se tak vracel „domů“, do třetí říše. Vzápětí byl, podobně jako stovky dalších mladých lidí, pracovní nasazen k německé firmě provádějící stavební práce v okolí Norimberku. Se vzniklou situací se však odmítal smířit a rozhodl se uprchnout do zahraničí, kde by mohl bojovat se zbraní v ruce za osvobození své těžko zkoušené vlasti.

Na konci července 1939 odešel spolu s několika rodáky přes protektorát Čechy a Morava do Polska, kde se v táboře v Malých Bronowicích přihlásili ke službě v čs. zahraniční armádě. Po vypuknutí druhé světové války ustupoval spolu s ostatními směrem na východ, kde byli internováni postupujícími jednotkami Rudé armády. Když na jaře roku 1940 opouštěla část našich vojáků SSSR a odjížděla do Francie, zůstal u tzv. východní skupiny čs. armády v Orankách a později v Suzdalu jako instruktor pro budoucí čs. vojenskou jednotku na území Sovětského svazu. Po takřka dvou a půl letech strávených v internačních táborech byl 8. února 1942 prezentován v Buzuluku a v hodnosti desátníka zařazen k zákopnické četě. Vzápětí zde jako schopný a inteligentní poddůstojník absolvoval školu na důstojníky pěchoty v záloze a hned poté instruktorský kurz pro velitele čet. Protože byl navíc vybrán k vyslání do protektorátu, prošel v Moskvě jako člen připravovaného výsadku S-2 speciálním parakurzem. Situace na východní frontě se však právě tehdy změnila, a proto výcvik předčasně ukončil, vrátil se do Buzuluku a s 1. čs. samostatným polním praporem v SSSR odjel v hodnosti rotmistra (povýšen byl 3. února 1943) na frontu. Zúčastnil se i bojů u Sokolova, kde velel 3. četě 1. roty nadporučíka Otakara Jaroše. Již tehdy prokázal v boji statečnost hraničící se sebeobětováním a byl vyznamenán Československým válečným křížem 1939 a sovětským Řádem rudé hvězdy. Pravděpodobně právě pro svou odvahu, povahové vlastnosti a technické nadání byl vybrán do skupiny našich vojáků, kteří byli krátce poté odesláni do tankového učiliště v Tambově. Zde se z obyčejného pěšáka stal tím, čím se pak cítil být až do konce svého života – tankistou.

V polovině května 1943 se dočkal povýšení do první důstojnické hodnosti – na podporučíka – a při vzniku 1. čs. samostatné brigády v SSSR byl dnem 26. července 1943 ustanoven velitelem roty středních tanků T-34. Jeho velitelský tank nesl jméno „Jan Žižka“. Se svojí jednotkou se zúčastnil krvavých bojů o Kyjev, kde se mimořádně vyznamenal a byl vyznamenán nejen druhým Československým válečným křížem 1939, ale i titulem hrdina Sovětského svazu s právem nosit Zlatou hvězdu (současně obdržel i Leninův řád). Společně s ním se stejného uznání dostalo i Richardu Tesaříkovi a Antonínu Sochorovi. V únoru 1944 byl za mimořádné bojové zásluhy povýšen na poručíka a 15. září téhož roku na nadporučíka. Současně prošel funkcemi velitele brigádního tankového kurzu, velitele výcvikového praporu a velitele oddílu samohodných děl. V červnu 1944 převzal velení II. praporu 1. čs. samostatné tankové brigády v SSSR, s nímž se zúčastnil všech významných bojů v karpatsko-dukelské operaci a na Ostravsku, tehdy již v hodnosti kapitána (povýšen byl 7. března 1945). O tom, že byl jeho život nejednou v nebezpečí, a že se neustále pohyboval v první linii, svědčí i to, že byl devětkrát (!) raněn. Prošel nepopsatelnými hrůzami a v boji ztratil desítky výborných přátel.

O smrti dvou z nich s odstupem mnoha let napsal: „*Za jeden jediný den, 6. dubna 1945, jsme ztratili dva vynikající důstojníky našeho praporu. Tvrdě jsme zaplatili za dobytí a udržení té zatracené kóty. Nařídil jsem, aby těla Jirky Lízálka i Štěpána Vajdy naložili na můj velitelský tank. Pomalu jsme se stahovali z dobytých pozic...Bylo mi smutno. Z tankové věže jsem hleděl na své mrtvé spolubojovníky. Přemýšlel jsem o nich a vzpomínal na těžké chvíle, které jsme spolu prožili. Bojovali vždy statečně a se zápletem. Oby byli mladí. Jirkovi Lízálkovi se před několika dny, 2. dubna, narodil syn...Těšil se, ale té zprávy se nedočkal. Chyběly snad jen minuty. Osud dokáže být někdy krutý. Místo na křtiny jsem ho do Tworkówa vezl na pohřeb. Otce syna, který ho nikdy nespátří. Měl jsem v očích slzy a bezmocně jsem vzteky řval a nadával do hukotu tankového motoru. Proklínal jsem válku, celé to svinstvo, které nejvíce odnesou obyčejní lidé. Kolem nás už bylo všude cítit jaro. Do konce války zbývalo vlastně pár týdnů. A na tanku jsem si odvážel dva mrtvé kamarády...“*

Po skončení druhé světové války byl Josef Buršík povýšen na štábního kapitána a stal se zástupcem velitele 1. tankové brigády ve Vysokém Mýtě. V Československu však příliš dlouho nezůstal. Na podzim 1945 byl totiž vyslán na Vojenskou akademii tankových a mechanizovaných vojsk J. V. Stalina v Moskvě. Zde se však začal pojednou radikálně zhoršovat jeho zdravotní stav a lékaři zjistili rozsáhlou tuberkulózu. V důsledku toho se musel vrátit zpět do republiky a začít se léčit. Nejprve na Slovensku ve Vysokých Tatrách, později v plicním sanatoriu v Jablunkově. Mezitím byla ministerstvem národní obrany zamítnuta jeho žádost o odchod z činné služby a namísto toho byl v již zmíněné hodnosti štábního kapitána aktivován jako voják z povolání. Dnem 30. září 1946 byl přidělen k velitelství tankového sboru v Moravské Třebové, kde poté působil nepřetržitě až do jara 1948.





Mezitím se mu radikálně změnil osobní život. V roce 1947 se totiž oženil se slečnou Naděždou Havrlantovou a brzy se stal otcem malé Nadi. Zdálo by se, že jejich štěstí nic nestojí v cestě, ale politická situace v Československu se začala komplikovat. Únor 1948 pro něj znamenal nejen tragédii republiky, ale i tragédii osobní. Zemřel mu totiž otec.

Josef Buršík o tom vypravoval: „*Tatínek v oněch únorových dnech pomalu nezvedl hlavu od rádia. Velmi prožíval průběh celého puče a zprávy ho velmi rozčílily. V podvečer 25. února mamince řekl doslova: „Než takhle žít, to je lepší umřít!“ A ještě dodal: „Nezapomeň Pepovi říct, že je Chod. Opakuji Ti, nezapomeň*

Pepovi říct, že je Chod!“ Po těch slovech pronesených rozechvělým hlasem, si šel velmi rozrušený otec lehnout. Když už byl v posteli, požádal maminku o hrnek kávy. Usnul, a už se nikdy neprobudil...“

V polovině dubna 1948 se štábní kapitán Buršík sice stal velitelem II. tankového praporu 12. tankové brigády ve Šternberku na Moravě, ale vzhledem ke stále se nelepšícímu zdravotnímu se rozhodl z armády na vlastní žádost odejít. Tou dobou však již žil pod trvalým dohledem všemocného Reicinova OBZ, které vyvrcholilo jeho zatčením 11. listopadu 1949. Vězněn a vyslýchán byl zpočátku v pověstném Domečku na Hradčanech, kde ho pravděpodobně jen nejvyšší sovětské vyznamenání ochránilo od mučení. Nakonec byl převezen na Pankrác, odkud putoval před soud, který ho 21. prosince 1949 na základě smyšlených obvinění odsoudil podle zákona č. 231/1948 Sb. k deseti letům odnětí svobody a pokutě 10 000 Kčs. Poté, co se proti rozsudku odvolal, byl mu trest zvýšen na čtrnáct let, což s ohledem na stále postupující těžkou chorobu vlastně znamenalo doživotí.

K výkonu trestu byl zařazen na obávaný Mírov. Ve zdejších krutých podmínkách se jeho zdravotní stav začal rychle horšit. Jak sám později říkal, začal se tak naplňovat kýmsi schválený likvidační scénář, vycházející z předpokladu „*je to tuberák, proč mu dávat špagát, stejně v base brzy zajde*“.

Vězeňským lékařům se naštěstí podařilo prosadit jeho převoz z Mírova do vojenské nemocnice v Hradisku u Olomouce, odkud se mu podařilo v srpnu 1950 uprchnout a s pomocí přátel se dostal i s manželkou Naděždou do Německa. V Československu však museli zanechat dvě své dcerky – Nad'u a Ilonku, s nimiž se díky iniciativě britského

ministerstva vnitra shledali teprve v roce 1963! V exilu se jim postupně narodily ještě tři další děti, dcera Šárka a synové Ctirad a Alexandr.

V Německu se Josef Buršík bezprostředně po útěku podrobil operaci a následné léčbě, které mu zachránily život. Žil zde poté až do počátku roku 1955, kdy mu bylo umožněno vystěhování do Velké Británie. Zde se trvale usadil, pracoval v projektové kanceláři a žil zde až do konce svého života. Od příchodu do exilu byl však navíc činný v řadě organizací. Již v SRN se zapojil do činnosti Amerického fondu pro československé uprchlíky, ve Velké Británii působil jak v Sokolu, tak i v obnovené Československé obci legionářské v zahraničí. V srpnu 1968 několikrát veřejně vystoupil proti okupaci své vlasti vojsky Varšavské smlouvy a na protest proti ní vrátil na velvyslanectví SSSR v Londýně svá vysoká sovětská vyznamenání.

Byl jedním z mála těch šťastných exulantů, kterým bylo dopřáno dožít se změny politických poměrů v Československu. Na konci dubna 1990 přicestoval poprvé po čtyřech desetiletích do vlasti, kde byl v červenci téhož roku plně rehabilitován. 5. října 1990 povýšen do hodnosti generálmajora. Svobodnou vlast poté navštěvoval pravidelně až do své smrti. Zemřel v britském Northamptonu 30. června 2002 v pozhnaném věku nedožitých jedenadevadesáti let. Místem jeho posledního odpočinku se stala čs. sekce britského vojenského hřbitova v Brookwoodu v hrabství Surrey.

V říjnu 2005 byl generálmajor Josef Buršík posmrtně vyznamenán Řádem bílého lva I. třídy vojenské skupiny.

Plk. PhDr. Eduard Stehlík